

ชื่อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร

ผู้วิจัย : นายประทีป พิชทองกลาง

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี (ดร.)

นธ. เอก, พธ.บ. (ศาสนา), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

: ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์จำลอง ดิษยวณิช

M.Sc. (Medical Psychology), M.D. (Medicine), อ.ว. (จิตเวชศาสตร์),

อ.ว. (จิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น)

: อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

ป.ธ. ๙, พธ.บ. (ปรัชญา), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษารูปแบบการปรึกษาตามแนวคิดจิตวิทยาและตามหลักพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กัลยาณมิตร คือ ผู้เป็นต้นแบบแห่งความดีงามทั้งในด้านกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม มีกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริตเป็นผู้มีคุณสมบัติพร้อมแห่งการแนะนำประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยเบื้องต้นแห่งการพัฒนาชีวิตในทุกๆ ระดับ โดยมีพุทธพจน์ยืนยันอย่างหนักแน่นถึงความสำคัญของกัลยาณมิตรในการตั้งอยู่ในกุศลธรรม ตลอดถึงเป็นเหตุปัจจัยแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นวิถีทางอันประเสริฐในพุทธศาสนา

ส่วนการบูรณาการรูปแบบการปรึกษาตามแนวคิดจิตวิทยาและตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้ได้พบรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธ ได้แก่ ๑) จุดมุ่งหมายของการปรึกษา มี ๓ ประการ คือ (๑) สกตปัญหา (๒) เยียวยาคนทุกข์ (๓) เพิ่มสุขยั่งยืน ๒) คุณลักษณะของพระพุทธเจ้าในการปรึกษา คือ (๑) พระบุคลิกภาพซื่อตรง (๒) พระวาจาซื่อใจ (๓) พระเหตุยืนมั่นคง (๔) วางพระองค์สม่ำเสมอ (๕) คำน

เจอความแตกต่าง (๖) วางพระกรุณาในหมู่สัตว์ ๓) กระบวนการปรึกษาเชิงพุทธ มี ๕ ขั้นตอน คือ ๑) สร้างสัมพันธภาพ ๒) สำรวจตนเพื่อเข้าใจปัญหา สืบสาวหาสาเหตุ ๓) ขั้นปรึกษา ๔) ลงมือปฏิบัติ ๕) ติดตามผล การปรึกษาเชิงพุทธเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ช่วยปลูกพลังทางปัญญาของพุทธบริษัทให้ตื่นรู้ และเบิกบานในการดำเนินชีวิต สามารถสลัดออกจากทุกข์ได้ด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง

สำหรับรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร (KALYANAMITRA Model) มีกระบวนการปรึกษา ๔ ขั้นตอน (๔ ส) ได้แก่ ๑) สร้างศรัทธา (Faith Development) ๒) สนทนาเปิดใจ (Mental Development) ๓) เสริมธรรมเสริมปัญญา (Wisdom Development) ๔) แสวงหาสันติ (Peace Development) โดยมีแนวปฏิบัติ ๑๒ ประการ ของผู้ให้การปรึกษาและผู้ขอรับการปรึกษา ได้แก่ ๑) เพียบพร้อมด้วยปัญญา (Knowledgeable) ๒) ปฏิพาน่าเลื่อมใส (Analytic Insight) ๓) ผู้นำจิตใจแห่งการภาวนา (Leadership) ๔) จิตอาสาเกื้อกูล (Yearning on volunteering) ๕) เกื้อหนุนความคิด (Advocating ideas) ๖) ร่วมจิตแก่ปัญหา (Noble Truth) ๗) มุ่งมั่นพัฒนาตน (Ambition) ๘) ดำรงชนมตามมรรคา (Middle Ways) ๙) วิปัสสนาเสริมชีวิต (Insight Development) ๑๐) กระบวนการคิดแยกคาย (Thinking Wisely) ๑๑) เดินตามสายสัมมาสติ (Right Mindfulness) ๑๒) มิจฉาทิฏฐิมุ่งปหาน (Abandoning wrong view)

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตรครั้งนี้ มี ๒ ประการ คือ ๑) รูปแบบกัลยาณมิตร (KALYANAMITRA Model) ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติ ๑๒ ประการ ของการปรึกษาทั้งส่วนของผู้ให้การปรึกษาและผู้ขอรับการปรึกษา อันตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ พรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ และ ๒) กระบวนการของการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ๔ ขั้นตอน เรียกว่า ๔ ส Model คือ ๑) สร้างศรัทธา ๒) สนทนาเปิดใจ ๓) เสริมธรรมเสริมปัญญา และ ๔) แสวงหาสันติ

The Dissertation Title: Buddhist Counseling Model According to Kalyanamitra

Researcher : Mr. Prateep Puchthonglang

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Ven. P.B.Dr. Phra Baidika Saneh Ñāṇamedhī

B.A. (Religions), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

: Prof. Emeritus. Dr. Chamlong Disayavanish

M.Sc. (Medical Psychology), M.D. (Medicine)

: Dr. Phisit Kotsupho

Pali 9, B.A., M.A., Ph.D. (Philosophy)

Date of Graduation : March 19th 2014

Abstract

The dissertation entitled ‘Buddhist Counseling Model According to Kalyanamitra’ consists of 3 objectives as: 1) to study the concept of Kalyanamitra in Theravada Buddhism, 2) to investigate the counseling pattern in line with the physiologist and in the Buddhist principle and 3) to present the Buddhist counseling model based on the concept of Kalyanamitra. The research was conducted through the documentary research method and all data were carried out from the Tipitaka, Commentaries, textbooks and related research work included interviewing the luminaries. The data gathered is analyzed and synthesized of which the results were explained in the form of descriptive presentation.

The term Kalyanamitra stands for a prototype of goodness in all actions viz., physical, verbal and mental. In addition, one who undertakes in the good conduct of the body, speech and thought is considered as a qualified person of instructing the benefit of another. In addition, The Kalyanamitra is not only considered as an eligible person of being a guidance of benefit and goodness to others, but also being as a developmental foundation of all human beings. The

Buddha has confirmed the importance of Kalyanamitra as the establishment of wholesomeness and being the factor of the Noble Eightfold Path of Buddhism.

Regarding to the integration of the counseling pattern in line with the psychology and in the Buddhist principle, it was found the model of the Buddhist counseling as 1) the aim of Buddhist counseling consists of 3 aspects: 1) Problem preventing, 2) Heal people who suffer and 3) sustainable happiness. The Buddha's personality in counseling can be described as: 1) Good personality, 2) having the word of comfort, 3) unshakable mind, 4) consistently, 5) Observant and 6) mercy among living beings. The Buddhist consultation process has 5 Buddhist ways: 1) creating the relationship, 2) understanding of oneself and investigating the cause of the problem, 3) consultation process, 4) implementation and 5) following-up. However, the Buddhist counseling is a process that support to ignite the intellectual power of the Buddhists to become the enlightened *one* and get rid of all sufferings.

Regarding to the Buddhist counseling based on the Kalyanamitra concept, the process consists of 4 steps as: 1) Faith Development, 2) Mental Development, 3) Wisdom Development and 4) Peace Development. There are twelve guidelines for the consultant and a person who being consulted as follows: 1) Knowledgeable, 2) Analytic Insight, 3) Leadership, 4) Yearning on volunteering, 5) Advocating ideas, 6) Noble Truth, 7) Ambition, 8) Middle Ways, 9) Insight Development, 10) Thinking Wisely, 11) Right Mindfulness and 12) Abandoning wrong view.

The central knowledge that's gained from the study, it has 2 central ideas viz., 1) Kalyanamitra Model, which presented the 12 guidance for the counselors and one whom being consulted. The model is based on the concept of being Kalyanamitra (being a good friend) that called Paratoghosa or another's utterance and Yonisomanasikāra or reasoned attention. And 2) The process of Buddhist counseling based on Kalyanamitra consists of 4 steps or it is called 4 'Sor Model' as: 1) Faith Development, 2) Mental Development, 3) Wisdom Development and 4) Peace Development.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและสมบูรณ์ได้ ด้วยคำแนะนำที่ดีและเปี่ยมด้วยเมตตาธรรมของ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ ผศ. ดร. สยาม ราชวัตร ภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอกราบขอบพระคุณพระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี, ดร. ประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์จำลอง ดิษยวณิช อาจารย์ ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษาที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาและข้อวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษาทุกท่านที่คอยให้ความ ช่วยเหลือในการติดต่อประสานงาน จนทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณพระปลัดพองใจ ฉนทโก เจ้าอาวาสวัดช้างเคียน ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่เอื้อเฟื้อพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับการ ค้นคว้าวิจัย และขอขอบคุณนักคิด นักวิชาการ และแหล่งข้อมูลต่างๆ ทุกประเภทที่มีส่วนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบใจนางญาติาวีมินทร์ พืชทองกลาง คู่ชีวิตที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมสุขทุกข์และคอย กระตุ้นผู้วิจัยให้เกิดวิริยะในการทำงาน รวมถึงลูกพราหมณ์ เด็กชายมหานที พืชทองกลาง และลูก ลานนา เด็กหญิงธูปหอมเทียนสว่าง พืชทองกลาง ห่วงทองคล้องใจที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจและเห็น เป้าหมายในชีวิตชัดแจ้งและมุ่งมั่นในการทำวิจัยจนสำเร็จ

คุณูปการใดๆ ที่จะพึงเกิดมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นอาจริยบูชา แด่หลวงพ่อเจริญ เขมธมโม และหลวงพ่อสมหวัง ธีเรสโก ผู้เป็นอุปัชฌาย์ที่ปองส่องทางชีวิต เป็นต้นแบบ และแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเกิดศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนามาตราบนานเท่านาน และอานิสงส์ใดที่พึงมีขอน้อมอุทิศแด่พ่อคำ แม่สอน พืชทองกลาง บิดา มารดาผู้ล่วงลับ

นายประทีป พืชทองกลาง

๑๙ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๗
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๒๐
บทที่ ๒ หลักกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท	๒๑
๒.๑ องค์ความรู้เกี่ยวกับกัลยาณมิตร	๒๑
๒.๑.๑ ความหมายของกัลยาณมิตร	๒๑
๒.๑.๒ ประเภทของกัลยาณมิตร	๒๓
๒.๑.๓ ลักษณะของกัลยาณมิตร	๒๕
๒.๑.๔ หน้าที่ของกัลยาณมิตร	๓๕
๒.๒ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๕๑
๒.๒.๑ คุณสมบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม	๕๒
๒.๒.๒ คุณสมบัติด้านความรู้	๕๔
๒.๒.๓ คุณสมบัติด้านความประพฤติ	๕๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓ ความสำคัญและคุณค่าของกัลยาณมิตร	๖๘
๒.๓.๑ ความสำคัญของกัลยาณมิตร	๖๙
๒.๓.๒ คุณค่าของกัลยาณมิตร	๗๓
บทที่ ๓ การศึกษาตามแนวคิดจิตวิทยาและพระพุทธศาสนา	๗๘
๓.๑ การศึกษาตามแนวคิดจิตวิทยา	๗๘
๓.๑.๑ ความหมายของการศึกษา	๗๘
๓.๑.๒ จุดหมายของการศึกษา	๘๐
๓.๑.๓ คุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา	๘๒
๓.๑.๔ ทฤษฎีการศึกษา	๙๐
๓.๑.๕ กระบวนการศึกษา	๑๑๑
๓.๑.๖ ทักษะของการศึกษา	๑๑๓
๓.๒ การศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา	๑๒๔
๓.๒.๑ ความหมายของการศึกษา	๑๒๔
๓.๒.๒ จุดมุ่งหมายของการศึกษา	๑๒๖
๓.๒.๓ คุณสมบัติและหลักธรรมสำหรับการศึกษา	๑๓๒
๓.๒.๔ กระบวนการศึกษา	๑๔๓
๓.๒.๕ ทักษะการศึกษา	๑๔๗
บทที่ ๔ รูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๑
๔.๑ การศึกษารูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๑
๔.๑.๑ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๕๑
๔.๑.๒ การบูรณาการหลักกัลยาณมิตรกับการศึกษาเชิงพุทธ	๑๕๔
๔.๑.๓ การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๖
๔.๑.๔ ผลการประเมินรูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๗
๔.๑.๕ ผลการทดลองใช้รูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๘
๔.๒ รูปแบบการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๙
๔.๒.๑ จุดมุ่งหมายของการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๕๙
๔.๒.๒ คุณสมบัติและหลักธรรมของการศึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๖๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๒.๓ กระบวนการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๗๘
๔.๒.๔ แนวปฏิบัติตามรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๘๐
๔.๒.๕ ทักษะการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๘๑
๔.๒.๖ สรุปรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๘๙
๔.๒.๗ คำแนะนำสำหรับการนำรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตรไปใช้	๒๐๐
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๒๐๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๐๓
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๒๑๐
บรรณานุกรม	๒๑๑
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตรและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๑๘
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตรและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๒๐
ภาคผนวก ค แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๒๒๖
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๒๒๘
ภาคผนวก จ แนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๒๓๑
ภาคผนวก ฉ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๒๓๓
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๕

สารบัญแผนภูมิภาพ

แผนภูมิภาพที่		หน้า
แผนภูมิภาพที่ ๑.๑	ขั้นตอนการวิจัย	๑๘
แผนภูมิภาพที่ ๑.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๙
แผนภูมิภาพที่ ๔.๑	แสดงการวิเคราะห์ สัมเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๕๓
แผนภูมิภาพที่ ๔.๒	การบูรณาการหลักกัลยาณมิตรกับการปรึกษาเชิงพุทธ	๑๕๕
แผนภูมิภาพที่ ๔.๓	รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร	๑๙๘

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

ตารางที่ ๔.๑ สรุปรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร

๑๙๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ข้อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขข้อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า เช่น วิมहा. (ไทย) ๒/๑๖/๘ = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๑๖ หน้า ๘

ส่วนอรรถกถาใช้อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกล่าวถึงชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม / หน้า เช่น ขุ.ชา.ทุก.อ. (ไทย) ๖๓/๑๗๑ = อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดกอรรถกถา เล่มที่ ๖๓ หน้า ๑๗๑

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระสูตรตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ (ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์ (ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์ (ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค (ภาษาไทย)
ส.ข.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวรรค (ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกนิบาต (ภาษาไทย)

อ.สตุตค.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
อ.อฏฐก.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)
อ.นวก.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต (ภาษาไทย)
อ.ทสก.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ข.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ (ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.วิ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ (ภาษาไทย)
ขุ.เปต.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ (ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา (ภาษาไทย)
ขุ.เถรี.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรีคาถา (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ (ภาษาไทย)
ขุ.จุ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ (ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค (ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน (ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ (ภาษาไทย)
ขุ.จริยา.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุดตันตปิฎก

ขุ.ชา.ทุก.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดกอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย เอกกนิบาตชาดกอรรถกถา (ภาษาไทย)